

ĐỀ BÀI:

VĂN HỌC VỚI VIỆC XÂY
ĐÁP TÂM HỒN ANH (CHỊ).

(ĐỀ THI CHỌN LỌC HỌC SINH
GIỎI TOÀN QUỐC 1993)

Bài làm

Hương nhụy trong mát và ngọt lành của tâm hồn con người là nghệ thuật. Văn học chính là một trong những hình thái nghệ thuật sinh trưởng từ tâm hồn con người (là mộ trong những hương nhụy trong mát và thơm lành nhất của tâm hồn con người). Chất lọc từ cuộc sống biết bao sự kiện, bao tâm trạng, bao thay đổi để có một cái gì riêng của tâm hồn mình, các nhà thơ, nhà văn đã gửi gắm những nỗi niềm rất riêng từ những cái rất chung vào các tác phẩm văn học. Và cũng chính từ tâm hồn con người khác ra, văn học đã trở lại xây đắp cho tâm hồn con người biết bao tình cảm, bao suy nghĩ, ước mơ.

Sinh ra và lớn lên trong miền Bắc xã hội chủ nghĩa, trong thời đại Hồ Chí Minh vinh quang, đối với tôi, văn học sản sinh từ hiện thực cuộc sống đó là cả một dòng sông chảy nặng phù sa, chảy qua tâm hồn tôi và bồi đắp cho tâm hồn tôi những tình cảm, ước mơ cao đẹp, trên lớp phù sa màu mỡ, cây đời mãi mãi xanh tươi.

Ánh sáng của chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa cộng sản rực rỡ như ánh sáng mặt trời đã xua đi màn sương mờ mờ ảo ảo của giai cấp tư sản, xua tan những nỗi ai oán và bế tắc của văn học cũ, chỉ để lại trong chúng ta những kết tinh cao đẹp nhất của tâm hồn con người trong những áng văn thơ tiến bộ của dân tộc ta, của thế giới và nhất là nền văn học mới của chúng ta ngày nay – nền văn học của giai cấp vô sản.

Nền văn học tiến bộ ấy đã cho tôi một lý tưởng sống cao đẹp, lý tưởng của những người cộng sản với nền móng vững vàng là tình yêu thiết tha (quê hương, đất nước, con người).

Tôi yêu quê hương, yêu đất nước thân yêu của chúng ta từ những câu ca dao rất xa xưa mà bà, mẹ tôi đã ru tôi. Tôi yêu quê hương từ những câu ca dao có hương bưởi dịu dàng, có bóng dáng con cò lặn lội bờ sông. Quê hương đất nước ta là xứ sở Thánh Gióng nhổ tre đánh giặc, của nỏ thần An Dương Vương, của những anh hùng Đam San, Xinh Nhã. Những câu chuyện cổ tích, những anh hùng trong trường ca ấy đã mở ra trước mắt tuổi thơ biết bao điều kỳ diệu, sống động vô cùng.

Hỡi cô tát nước bên đàng

Sao cô múc ánh trăng vàng đổ đi.

Trong tâm hồn trẻ thơ, câu ca dao ấy đâu chỉ gọi lên hình ảnh một cô thôn nữ tát nước, mà đó là một cô tiên xinh đẹp, dịu dàng đang múc lên những gàu ánh trăng vàng óng ánh. Chao ôi con người quê ta sao đẹp vậy! Cho đến bây giờ, hai câu ca dao vẫn đọng trong tâm hồn tôi hình ảnh tuyệt đẹp của con người và ánh trăng.

Quê hương với những kỉ niệm êm đềm của tuổi thơ đã đi vào bài thơ. *Nhớ con sông quê hương* của nhà thơ Tế Hanh, có sức rung động kỳ lạ trong tình yêu quê hương của tôi:

*Quê hương tôi có con sông xanh biếc
Nước gương trong soi tóc những hàng tre
Tâm hồn tôi là một buổi trưa hè
Tỏa nắng xuống dòng sông lấp lánh
Chẳng biết nước có giữ ngày giữ tháng
Giữ bao nhiêu kỉ niệm giữa dòng trôi?
Hỡi con sông đã tắm cả đời tôi!
Tôi giữ mãi mối tình mới mẻ.*

Con sông ấy không chỉ là con sông Trà Khúc, nó là con sông Thu Bồn, sông Thạch Hãn... nó còn là con sông quê hương của tuổi thơ.

“Nước gương trong soi tóc những hàng tre”, soi cả những mây trời. Nhìn dòng sông ta thấy quê hương làng xóm của ta, ta thấy bạn bè ta, ta thấy cả ta nữa. Tác giả hỏi sông:

*Chẳng biết nước có giữ ngày giữ tháng
Giữ bao nhiêu kỉ niệm giữa dòng trôi?*

Có lẽ hỏi để mà hỏi thể thôi, chứ quê hương ta nhân hậu, nặng nghĩa nặng tình có bao giờ trôi đi những kỉ niệm của ta. Và ta cũng có bao giờ quên đi những kỉ niệm ấy đâu:

*Lòng tôi như mưa nguồn gió biển
Vẫn trở về lưu luyến bên sông.*

Lòng tôi bỗng dâng lên một nỗi niềm xúc động kỳ lạ. Quê hương tôi, tôi sẽ nguyện làm “mưa nguồn gió biển” ấy. Một tình yêu lớn lên thêm nhờ một tình yêu.

Quê hương ta rất đẹp và rất anh hùng. Trong thơ văn, hình ảnh đất nước quê hương hiện lên rất bình dị nhưng lòng ta quá đôi yêu thương, tự hào.

Trong mỗi tin chiến thắng của quân và dân ta trong cuộc kháng chiến Mi cứu nước, tôi đều nghe âm vang bài *Cáo bình Ngô* của Nguyễn Trãi ngày xưa. Lịch sử dân tộc đã ghi những trang chiến thắng rực rỡ từ thời Bà Trưng, Bà Triệu, từ những ngày Lê Lợi “núi Lam Sơn dấy nghĩa”. Phải chăng mỗi thắng lợi hôm nay đều mang khí phách hào hùng thuở trước:

*Gươm mài đá, đá núi cũng mòn
Voi uống nước, nước sông phải cạn
Đánh một trận sạch không kình ngạc
Đánh hai trận tan tác chim muông.*

Quá khứ của dân tộc ta là quá khứ anh hùng, là quá khứ vinh quang. Tôi yêu quê hương bởi quê hương là một bản anh hùng ca như vậy. Bài *Cáo bình Ngô* là một tiếng kèn chiến thắng mạnh mẽ sôi nổi vượt qua bao thời gian đến với lòng ta và cho chúng ta một niềm tự hào về truyền thống dân

tộc. Lòng yêu quê hương còn là tình yêu chủ nghĩa xã hội tươi đẹp với những con người mới đang phơi phới đi lên. Trong thơ văn của ta, hình ảnh con người mới thật lớn lao, thật đáng yêu:

*Yêu biết mấy những con người đi tới
Hai cánh tay như hai cánh bay lên
Ngực đón những phong ba dữ dội
Chân đạp bùn không sợ các loài sên.*

(*Mùa thu tới* – Tố Hữu)

Những con người ấy luôn hướng tới tương lai với một niềm tin mãnh liệt và một sức đi lên phơi phới. Họ đạp bằng mọi khó khăn, tất cả không gì khuất phục được họ. “Hai cánh tay như hai cánh bay lên”, câu thơ có một cái gì thần thoại nhưng cũng rất thật, rất sinh động, tạc vào lòng hình ảnh người lao động mới, đẹp và hùng dũng như một thiên thần, tượng trưng cho sức mạnh mãnh liệt của dân tộc. Những con người ấy là Chăm, Trọng, Quyện (*Cái sân gạch* – Đào Vũ) sôi nổi, hăng say, cùng nhau đi lên trên con đường hợp tác xã chủ nghĩa: là Biên (*Tâm nhìn xa* – Nguyễn Khải) thẳng thắn, cương trực, dám đấu tranh chống những tư tưởng sai lầm của chế độ cũ còn rơi rớt lại. Những con người ấy tiếp cho tôi một sức sống, một niềm vui lớn lao. Họ rất thấu hiểu đất nước mình còn nghèo nên mỗi người phải xây dựng chủ nghĩa xã hội bằng cả tấm lòng:

*Dọn tí phân rơi nhặt từng ngọn lá
Mỗi hòn than, mẩu sắt, cân ngô
Ta nâng niu gom góp dựng cơ đồ.*

(*Bài ca mùa xuân 1961* – Tố Hữu)

Ta nâng niu vật nhỏ bé, gom góp chúng để dựng cơ đồ. “Nâng niu”, câu thơ còn nhắc chúng ta xây dựng xã hội chủ nghĩa không chỉ bằng bộ óc mà còn bằng cả trái tim. Tôi quý yêu những trái tim của những con người mới ấy.

Con người xã hội chủ nghĩa là con người anh hùng, kiên cường, bất khuất trước kẻ thù, quyết tiến công triệt để. Chị Út Tịch với ý chí sắt đá: “còn cái lai quần cũng đánh” từ cuộc đời đi vào tác phẩm *Người mẹ cầm súng* của Nguyễn Thi đã trở thành một ánh sáng rực rỡ, cho tôi một niềm kiêu hãnh lớn lao. Người mẹ anh hùng, người vợ anh hùng, người chiến sĩ anh hùng trong chị Út Hòa làm một, hiện rất sinh động trên từng trang sách, hình ảnh ấy như một hương sống trong mỗi lòng ta. Anh hùng Núp rất dân tộc mà cũng rất hiện đại trong *Đất nước đứng lên* của Nguyễn Ngọc cũng là hình ảnh tiêu biểu cho con người mới. Núp đánh giặc bằng truyền thuyết cây gươm ông Tú, bằng lòng căm thù giặc cao nhất – người ấy từ cuộc đời đi vào tác phẩm họ đi vào tâm hồn tôi, chói lọi như một vùng ánh sáng:

Căm với yêu hai đợt sóng ào ào.

(Xuân Diệu)

Bởi yêu thương nên rất căm thù, đó là truyền thống của dân tộc ta.

Tôi không quên được hai câu thơ trong bài thơ *Đất nước* của Nguyễn Đình Thi:

*Ôi những cánh đồng quê chảy máu
Dây thép gai đâm nát trời chiều.*

Câu thơ gợi lên nỗi đau nhức nhối, nỗi căm hờn vô tận. Đâu phải đồng quê ta chảy máu, mà đó là da thịt đồng bào ta đang nát tan, dây thép gai đâu chỉ đâm nát trời quê ta mà đang đâm nát cuộc đời biết bao người thân của ta. Máu trong người ta bỗng dung sôi lên, câu thơ có sức đẩy kỳ lạ... lòng căm thù cháy lên từ câu thơ nghe bỗng rất tâm hồn. Ta căm thù bởi vì ta yêu thương. Ta căm thù kẻ nào phá nát những gì mà ta yêu thương.

Văn học cho tôi tình yêu mãnh liệt và cũng cho tôi lòng căm thù sâu sắc:

*Tùng viên đạn Mĩ
Bắn miền Nam, nát thịt da xương tủy
Của mẹ cha, đồng chí, vợ con*

(*Có thể nào yên?* – Tố Hữu)

Câu thơ như một nỗi day dứt căm hờn có thể nào yên. Tôi cảm thấy cái đau của “Tùng viên đạn Mĩ bắn vào miền Nam” trong da thịt mình, tôi cảm thấy tiếng gọi trả thù vang lên từ tận đáy lòng. Có biết bao bài thơ văn gợi cho tôi cảm giác ấy.

Từ tình yêu cháy bỏng, lòng căm thù cao độ mà văn học đã truyền cho, tâm hồn tôi bỗng sáng ngời một lý tưởng chân chính, lý tưởng cống hiến cho cuộc đời cho sự nghiệp xây dựng xã hội chủ nghĩa, thống nhất đất nước của Tổ quốc ta. Và cao cả hơn, rộng hơn, tôi ước mơ được sống, chiến đấu và hy sinh cho sự nghiệp cao quý trên đời: “Sự nghiệp giải phóng loài người” như Paven Corsaghin đã nghĩ. Văn học đã chấp cánh cho ước mơ của tôi bay cao và cũng cho tôi một đạo làm người chân chính.

Bác Hồ, một nhà thơ, nhà văn lớn của dân tộc ta đã viết nên một triết lý sống:

*Gạo đem vào giã bao đau đớn
Gạo giã xong rồi trắng tựa bông
Sống ở trên đời người cũng vậy
Gian nan rèn luyện mới thành công.*

(*Nghe tiếng giã gạo* – Hồ Chí Minh)

Cuộc sống là sự đi lên, vấp ngã cũng để đi lên. Tôi hiểu rằng để thực hiện được lý tưởng sống cao đẹp của mình, cần phải rèn luyện trong gian khổ khó khăn, như hạt gạo “đem vào giã bao đau đớn”.

Một con người chân chính không thể cúi đầu khuất phục trước bất cứ khó khăn nào mà phải đi lên bằng trái tim yêu thương và nhiệt tình. Cuộc sống của chúng ta cần những trái tim của Đan-cô rực lửa. Lôi-cô (trong truyền ngữ của

Mácxim Gorki) đã giúp tôi hiểu rằng hãy hiến dâng trọn đời cho lý tưởng cao quý mà mình đã chọn, có một hướng đi đúng đắn, nhất định ta sẽ tới đích, cho dù vượt muôn vàn khó khăn gian khổ, bởi vì “Không thể lấy máu dim được chân lý” (Gorki). Đó là niềm tin mãnh liệt vào lý tưởng của mình.

Văn học tiến bộ đã cho tôi lý tưởng cộng sản cao đẹp và cũng cho tôi niềm tin tuyệt đối vào lý tưởng ấy. Bình minh hiện ra trước mắt Bác Hồ trong một lần giải đi sớm gian nan, vất vả nhưng thật tươi sáng tuyệt đẹp:

*Phương Đông màu trắng chuyển sang hồng
Bóng tối đêm tàn quét sạch không.*

Đó không chỉ là một quy luật của vũ trụ mà là sự tất thắng của chủ nghĩa cộng sản. Lòng tôi bừng lên niềm tin vào lý tưởng cộng sản chủ nghĩa.

Chiến đấu cho lý tưởng là một quá trình rèn luyện mình, rèn luyện ý chí kiên cường bất khuất trước kẻ thù, bên cạnh những người thanh niên cận vệ, hình ảnh Nguyễn Văn Trỗi đã rục lên trong tâm hồn tôi một niềm kiêu hãnh, cho tôi một sự bình thản hiên ngang trước kẻ thù:

*Anh muốn thiêu bằng mắt lũ đê hèn
Với cái chết anh muốn nhìn giáp mặt
Như ngọn lửa không bao giờ dập tắt!*

(*Hãy nhớ lấy đời tôi – Tố Hữu*)

Đôi mắt anh Trỗi cháy lên ngọn lửa căm thù, và bọn giặc bắt lực “run lên, xông trời chặt anh hơn”, nhưng chúng làm sao có thể trời chặt ý chí bất khuất của anh.

Văn học đã xây đắp tâm hồn tôi, đã xây đắp cho tôi lý tưởng sống và nhân cách sống chân chính. Đó là khả năng kỳ diệu của văn học. Sở dĩ văn học có tác dụng lớn lao như vậy bởi vì các nhà văn, nhà thơ của chúng ta đã có ý thức rất rõ về chức năng giáo dục của văn học. Bằng nghệ thuật ngôn ngữ, văn học thường đi sâu vào lòng người hơn bất cứ hình thái nghệ thuật nào khác. Văn học phản ánh hiện thực bằng ngôn ngữ được lựa chọn, sắp xếp, được cách điệu hóa với âm thanh nhạc điệu của mình nên có tác động rất sâu xa trong lòng người đọc, người đọc thường dễ chấp nhận những mảng hiện thực trong văn học những chân lý trong văn học. Mà văn học mới – văn học của giai cấp tư sản thì phản ánh trung thực và hùng hồn cuộc sống mới, con người mới, không thể tô hồng, không thể bôi đen hiện thực, chính vì vậy văn học mới đã cho tôi những tình cảm lành mạnh, những suy nghĩ lớn lao.

Mãi mãi văn học sẽ là một dòng sông đỏ nặng phù sa bồi đắp cho tâm hồn con người những tư tưởng tình cảm đẹp đẽ, dòng sông ấy bất diệt trong thời gian và trong lòng tôi.

Phạm Thị Oanh
Trường THPT Thái Phiên – Hải Phòng